

THE ROLE OF INFORMATION AS AN IMPORTANT RESOURCE OF MANAGEMENT ACTIVITIES**Fedotova O.**

*PhD hab. (History), Senior Research Officer,
Professor of the Department of Information Activities,
Mariupol State University,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5665-871>*

Kalitenko K.,

*2nd year master's student of the Department of Information Activity,
Mariupol State University,
Kyiv, Ukraine*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВОГО РЕСУРСУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**Федотова О.**

*доктор іст. наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри інформаційної діяльності,
Мариупольський державний університет,
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5665-871>*

Калітенко К.

*магістр 2 року навчання кафедри інформаційної діяльності,
Мариупольський державний університет,
Київ, Україна
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14169144>*

Abstract

The article is devoted to disclosing the role of information as a valuable resource of management activity. The methodology of the work is based on the principles of scientificity, functionality, and informativeness. In the course of the study, the authors used the following methods: terminological, analytical, epistemological, and theoretical generalisation. The scientific novelty of the work lies in the attempt to summarise the experience of predecessors in studying this topic, as well as to clarify the features of information for the successful exercise of managerial powers. Based on the results of the study, the researchers found that information is the basis of the management process, as it includes data important for assessing situations and making effective decisions, with the help of which public authorities can work fruitfully and smoothly. It is one of the main resources that, according to its properties, is able to accumulate, implement, restore, be suitable for mass use, and retain quality characteristics. At the end of the study, the author concludes that information in management work helps to support management decision-making, establish communication and control processes.

Анотація

Стаття присвячена розкриттю ролі інформації як цінного ресурсу управлінської діяльності. Методологія роботи ґрунтується на використанні принципів науковості, функціональності, інформативності. Під час дослідження авторами застосовано такі методи: термінологічний, аналітичний, гносеологічний, теоретичного узагальнення. Наукова новизна роботи полягає у намаганні узагальнити досвід роботи попередників із вивчення вказаної теми, а також з'ясуванні особливостей інформації для успішної реалізації управлінських повноважень. За результатами роботи науковцями встановлено, що інформація є підґрунтям управлінського процесу, оскільки включає в себе важливі для оцінки ситуацій та прийняття ефективних рішень дані, за допомогою яких державні органи влади мають змогу працювати плідно і злагоджено. Вона виступає одним із головних ресурсів, який здатен, згідно зі своїми властивостями, накопичуватися, реалізовуватися, відновлюватися, бути придатним для масового застосування, і зберігати якісні характеристики. Наприкінці дослідження підсумовано, що інформація в управлінській роботі сприяє підтримці прийняття керівних рішень, налагодженню процесів комунікування та контролю.

Keywords: information, resource, management activity, classification of information, public authorities, effective decision-making, communication, control.

Ключові слова: інформація, ресурс, управлінська діяльність, класифікація інформації, державні органи влади, прийняття ефективних рішень, комунікування, контроль.

Вступ. Євроінтеграційні процеси, що нині активно тривають на теренах нашої держави, спричинили підвищення вимог до якісної складової інфо-

рмації як основи ухвалення та прийняття ефективних рішень на усіх рівнях управлінського процесу. Стрімкі зміни в технологіях та бізнес-практиках

призводять до того, що інформаційні відомості відіграють критично важливу роль в управлінській діяльності. Інформація стає основою для вибору найкращих варіантів розвитку організацій, формування стратегій і забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Зважаючи на те, існує потреба з'ясувати значення інформації для управлінців, чим і пояснюється важливість розробки даної теми.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій.

Вивченню феномена інформації приділили увагу чимало вітчизняних вчених. Питання походження та сутності терміна, функціональне призначення, ознаки та класифікація інформації розглядалися у роботах М. Демкової, М. Фігель, О. Тугарової, В. Пилипчука, О. Дзьобаня, Б. Кормича тощо. Дослідженню властивостей управлінської інформації приділили увагу О. Гудзенко, Т. Бойко, Ю. Ковальчук, Ю. Уманський, Н. Шевченко та інші автори. Сучасним інформаційним викликам і загрозам у сфері управління присвятила свою розвідку В. Левченко.

Метою дослідження є розкриття ролі інформації як цінного ресурсу управлінської діяльності. Відповідно до вказаної мети можна окреслити завдання роботи, що полягають: в уточненні поняття та сутності інформації; характеристиці її основних ознак, функцій та різновидів; показі специфіки управлінської інформації; висвітленні проблемних аспектів, що виникають при використанні інформації в управлінні.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні дефініція «інформація» вважається чи не однією з найбільш використовуваних у науці, оскільки нараховує близько 400 трактувань [11]. Не дивлячись на те, що це загальнонаукове поняття, термін характеризується відмінністю змістового наповнення відповідно до специфіки різних галузей.

У цілому інформація може бути визначена як сукупна множина оброблених даних, які мають значення для користувача.

З точки зору наукового розуміння інформація є відомостями, вираженими як повідомлення, орієнтоване на їх застосування в ході життєдіяльності людини, соціуму й держави; зафіксовані у деякому матеріальному вигляді або ідеалізованій формі, що відбивають події навколишньої реальності на рівні усвідомлення їх особистістю; певні значення оточуючої дійсності, здобуті суб'єктами інформаційної діяльності під час участі у процесі соціальних і правових відносин, що можуть вплинути на зміну їх сутності; будь-які інформаційні дані, одержані за допомогою певних каналів, пристосовані задля постійного зберігання, передавання та автоматизованого оброблення [8].

За своєю природою інформація може бути як кількісною, так і якісною. Але вона є найбільш значущою тоді, коли актуальна, точна та своєчасна. Ці характеристики роблять інформаційні дані незамінними в процесах прийняття рішень. Згідно з О. Гудзенком, інформація повинна не лише відображати факти, але й бути корисною для управлінців у їхній діяльності [2].

Кілька ознак вказують на її цінність як ресурсу. Актуальність є, напевно, найважливішою характеристикою. Це означає, що інформація неодмінно має відповідати інформаційним потребам користувача саме на момент прийняття рішення.

Точність інформації також має критичне значення, адже будь-які помилки можуть призвести до невірних рішень і, відповідно, до негативних наслідків для організації.

Повнота інформаційних відомостей є ще однією важливою ознакою: щоб інформація була корисною, вона повинна містити всі необхідні деталі.

Доступність – один із найважливіших аспектів. Інформація повинна бути легкодоступною для тих, хто в ній зацікавлений, і в максимально зручній для використання формі.

Зрозумілість інформації – також важлива її характеристика, якою не слід ігнорувати. Якщо інформація представлена в складній для розуміння формі, її ефективність значно знижується [10].

Деякі дослідники пропонують розглядати інформацію в контексті притаманних їй ознак, виділяючи серед них наступні:

- нематеріальний характер (ціннісний сенс інформації криється в її сутності);
- суб'єктивність (завжди виступає результатом розумової, інтелектуальної діяльності);
- фігурування як об'єкта правових відносин;
- чіткий кількісний критерій визначеності;
- багаторазовість застосування;
- перебування у власності суб'єкта інформаційної діяльності, який передає відомості;
- можливості відтворення, тиражування, збереження і концентрації даних [3].

У свою чергу вчений Б. Кормич пропонує до загальних властивостей інформації відносити такі характеристики, як: системний характер; селективність (вибірковість); матеріальну або субстанціональну несамостійність приміщених відомостей; невичерпність як ресурсу; здатність до поширення; можливість змін та трансформації [5].

Відповідно до вимог сьогодення дня у процесі розгляду інформації застосовують такі критерії, як: обсяг, ступінь вірогідності, ціннісна характеристика, насиченість, показник відкритості, швидкість та своєчасність надходження [6].

Слід зазначити, що надлишкові інформаційні відомості сприяють зростанню ефективності управлінських рішень, проте потребують суттєвих часових затрат з метою їх передавання та аналізу. Це, певним чином, гальмує процес прийняття вірного управлінського рішення.

Під поняттям вірогідності інформації йдеться про пропорційність отриманих даних та реальних, які мають відповідати одне одному. Тобто, тут спрацьовує наступний принцип: чим менше проміжних ланок задіяно в ході передачі інформації, тим більшу достовірність вона має. Але можливість перекозів може бути спричинена як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами.

Ціннісну характеристику інформації можливо сприймати з позиції оцінювання її споживчої корисності, а також стосовно до існуючих затрат.

Показник насиченості інформації являє собою баланс корисних і фонових даних. Остання потрібна для більш плідного сприйняття корисної інформації за рахунок покращення внутрішнього стану, концентрації уваги, посилення ціннісної складової. Характерним є те, що за відсутності фонових відомостей інформація зазвичай стає сухою і беземоційною.

Критерій відкритості інформації віддзеркалює спроможність її отримання різними категоріями споживачів. Так, секретна інформація може бути надана лише вузькому колу суб'єктів інформаційної діяльності. У той же час доступ до конфіденційної інформації може надаватися, визначатися та обмежуватися певним фізичним або юридичним суб'єктом, який виступає її власником.

Оперативність і своєчасність одержання інформаційних відомостей є надзвичайно актуальними параметрами для якісного функціонування системи державного управління. Досить актуальною може бути часткова інформація, представлена задля своєчасного інформаційного забезпечення, оскільки вона набагато потрібніша для керівників, у порівнянні з вичерпними, повними даними, що спричинили простій та робочу затримку.

В ході управлінського процесу доводиться урахувати і функціональні особливості інформації. Функції інформації в управлінні загалом можливо охарактеризувати як підтримку прийняття рішень, комунікацію та контроль.

По-перше, інформація слугує основою, тобто, підґрунтям для прийняття найкращих варіантів керівних рішень. Управлінці спираються на факти, аналітичні дані та прогнози для вироблення та формулювання стратегій. Вона допомагає зрозуміти, які саме фактори впливають на успіх організації, і визначити можливості для підвищення ефективності функціонування підприємства.

По-друге, інформація є важливим засобом комунікації між різними учасниками управлінського процесу, та забезпечує ефективний обмін даними, що дозволяє усім членам команди бути в курсі справ. Це особливо важливо у великих організаціях, де без чіткої комунікації можуть виникати плутанина і непорозуміння.

По-третє, інформація відіграє ключову роль у контролі діяльності організації. Керівники широко використовують інформацію для моніторингу результатів, виявлення відхилень від запланованих показників і визначення необхідності коригувальних дій. Останнє дозволяє достатньо оперативно й своєчасно реагувати на усі наявні проблеми і підтримувати продуктивність на високому рівні [1].

Управлінська інформація має неабияке значення під час управлінської діяльності. Вона виступає елементом соціальної інформації, яка виокремлена з її загального масиву з урахуванням низки необхідних показників для забезпечення процесу управління. Вона може бути класифікована за низкою критеріїв. У цілому вчені розподіляють управлінську інформацію на внутрішню та зовнішню. Внутрішня генерується всередині організації і включає фінансові звіти, результати виконання

проектів, дані про продуктивність роботи співробітників. Зовнішня інформація, навпаки, надходить з зовнішніх джерел – йдеться про ринкові дослідження, дані про конкурентів, зміни в економічному середовищі.

Актуальним є також поділ інформації на стратегічну та тактичну. Стратегічна інформація охоплює довгострокові цілі організації, тоді як тактична інформація пов'язана з короткостроковими завданнями і операціями, необхідними для досягнення окреслених цілей, що дозволяє управлінським кадрам мати конкретне уявлення про те, як виконуються їхні плани на різних рівнях.

Інформацію іще класифікують на формальну та неформальну. Формальна інформація репрезентована у структурованому вигляді, скажімо, у звітах, протоколах нарад, фінансових документах. Неформальна інформація може передаватися усно або через неформальні канали комунікації, такі як особисті бесіди, електронна пошта чи соціальні мережі [15].

Згідно з Законом «Про інформацію» виокремлюють наступні види інформації, як от:

- про фізичну особу або так звані «персональні дані» (сукупність інформаційних даних, за допомогою яких можливо ідентифікувати певну особу);

- відомості довідково-енциклопедичного характеру (систематизованого характеру, задокументовані, оприлюднені за допомогою певних засобів дані, які стосуються держави, соціуму та зовнішнього середовища);

- про стан навколишнього довкілля та його складових (інформація екологічного спрямування, зокрема про ситуацію з питань здоров'я населення, про стан будівель культурних об'єктів та їх можливий вплив на сферу довкілля);

- про товар чи послугу (кількісно-якісні показники товарів та пропонованих послуг);

- науково-технічного характеру (певні відомості, що стосуються вітчизняних і зарубіжних наукових здобутків, техніко-виробничих досягнень, отриманих у ході реалізації науково-дослідницької, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної роботи, зафіксовані на матеріальних носіях чи в електронній формі);

- податкові дані (цілісність відомостей, підготовлених або отриманих учасниками інформаційних відносин під час проведення поточної роботи, потрібні задля виконання завдань відповідними контролюючими інстанціями згідно з Податковим кодексом України);

- правового призначення (відомості правового змісту, про систему права, правові джерела, порядок організації правовідносин, ліквідацію можливих правопорушень та ін.);

- офіційна статистична (зафіксована у документній формі інформація, що відображає кількісні параметри масових явищ, які мають місце в економічній, соціально-культурній та решті галузей життя громадського суспільства, держави);

- соціологічна (задокументовані дані про тенденції ставлення до певних суб'єктів, процесів, фактів реальної дійсності тощо; інші різновиди) [9].

Відповідно до форми закріплення також є відомості, зафіксовані на певних матеріальних носіях (скажімо, паперових, різних флеш-накопичувачах), а також дані, відбиті в електронній формі (в якості електронного документа, у вигляді файлу та ін.) [11].

На підставі існуючих режимів доступу інформацію поділяють на: відкриту або публічну; а також з обмеженим доступом (конфіденційну, службову та таємну). Під відкритою інформацією мають на увазі необмежені відомості, що можуть надаватися за бажанням особою-власником, розпорядником, користувачем конкретному фізичному або юридичному суб'єктові на підставі певних умов чи без зобов'язань задля застосування, розповсюдження тощо. У свою чергу інформація з обмеженим доступом являє собою дані, до яких вживається спеціальний захисний режим, що поширюється на процедури одержання, концентрації, зберігання та використання (з урахуванням змістового наповнення, значення і характеристик даної інформації). До обмежених відомостей прийнято відносити конфіденційну, таємну та службову інформацію [9].

Потрібно наголосити на величезній ролі усіх різновидів інформації саме в управлінському процесі, під час реалізації чого приходиться застосовувати дані в залежності від етапів:

- 1) планування;
- 2) організації;
- 3) реалізації;
- 4) контролю.

На етапі планування інформація є основою для визначення цілей, оцінки ресурсів і аналізу можливостей. Управлінці аналізують ринкові умови, стан діяльності конкурентів та внутрішні спроможності, щоб прийняти обґрунтовані рішення з приводу існуючих перспектив стосовно до оптимізації роботи та розвитку підприємства.

Подалі, на стадії організації, інформація допомагає в розподілі обов'язків і ресурсів. Вона дає шанс створити структуру, в якій будь-який працівник усвідомлює свої завдання і роль у команді. Це забезпечує ефективність виконання завдань та зменшує ризики щодо припущення помилок.

Під час реалізації планів інформація є важливим інструментом для моніторингу ситуації щодо реалізації задач. Управлінці можуть використовувати дані для оцінки прогресу та виявлення потенційних проблем. Якщо з'являються відхилення від плану, інформація дозволяє швидко реагувати і вносити корективи.

У процесі контролю інформація використовується для оцінки результатів діяльності. Триває порівняння фактичних результатів із запланованими показниками, виявляються відхилення та приймаються рішення про подальші дії. Останнє забезпечує гнучкість і можливість адаптації до змін у зовнішньому середовищі [4].

Попри окреслених нами суттєвих переваг, використання інформації в управлінні супроводжується низкою проблемних аспектів. Звернемось до більш детального їх розгляду

Одним із найбільших викликів, як вже ішлося вище, є інформаційне перевантаження. Сьогодні, коли дані доступні у великих обсягах, керівники стикаються з труднощами у виборі релевантної інформації (тобто тієї, яка відповідає інформаційному запиту замовника), що інколи призводить до суттєвих затримок у прийнятті рішень, і зниження продуктивності на фінальному етапі.

По-друге, недостатня якість або точність інформації здатні призвести до прийняття хибних рішень. Неправильні дані завдають шкоди не лише фінансам організації, але й її репутації. Тому критично важливо забезпечити надійність і достовірність інформації перед початком її використання.

Безпека інформації також виступає важливим аспектом. З ростом кіберзагроз і ризиків втрати даних, організації повинні забезпечувати належний захист своєї інформації. Це передбачає не лише технологічні рішення, але й навчання співробітників безпечним методам роботи з даними [7].

І, нарешті, доволі важливим викликом є відсутність інтеграції інформаційних систем. Часто-густо в організаціях різні підрозділи використовують окремі системи для обробки інформації, що, в кінцевому результаті, ускладнює процес обміну відомостями та здатне призвести до їх дублювання. Означена проблема суттєво знижує загальну ефективність управлінської діяльності.

Висновки. Як ми переконалися, інформація є підґрунтям управлінського процесу, оскільки включає в себе важливі для оцінки ситуацій та прийняття ефективних рішень дані, за допомогою яких державні органи влади мають змогу працювати плідно і злагоджено. Вона виступає одним із головних ресурсів, який здатен, згідно зі своїми властивостями, накопичуватися, реалізовуватися, відновлюватися, бути придатним для масового застосування, і зберігати якісні характеристики. Таким чином, можна констатувати, що інформація в управлінській роботі сприяє підтримці прийняття керівних рішень, налагодженню функцій із комунікування та контролю.

Список літератури:

1. Бойко Т. Г. Стратегічний менеджмент: теорія та практика. Харків: Видавництво «Фоліо», 2020. 208 с.
2. Гудзенко О. В. Основи управлінської діяльності. Київ: Видавництво «Академія», 2015. 320 с.
3. Демкова М., Фігель М. Інформація, як основа інформаційного суспільства: поняття та правове регулювання URL: <http://www.oa.edu.ua/loadnew/000/5.doc> (дата звернення: 09.11.2024).
4. Ковальчук Ю. О. Управлінська інформація: принципи та застосування. Київ: Видавництво «Університетська книга», 2022. 280 с.
5. Кормич Б. А. Інформаційне право: підручник. Харків: БурунК, 2011. 333 с.
6. Кубська Л. І. Педагогічні умови інформаційної діяльності керівників професійно-технічних

навчальних закладів. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*. 2013. Вип.9. С.74–79.

7. Левченко В. А. Інформаційна безпека в управлінні. Вінниця: Видавництво «Техніка», 2023. 256 с.

8. Пилипчук В. Г., Дзьобань О. П. Феномен інформації: історико-правові та філософські аспекти. *Інформація і право*. 2015. №1(13). С.5–14.

9. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. №2657–XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №48.

10. Сидоренко І. П. Інформаційні системи в управлінні. Львів: Видавництво «Срібне слово», 2018. 464 с.

11. Тугарова О. К. Інформація як основний об'єкт інформаційних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №8. С.358 – 361.

12. Уманський Ю. В. Інформаційне забезпечення системи державного управління: дис. ...канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Запоріжжя, 2008. 187 с.

13. Федотова О., Акобій Д. Інформаційно-аналітичні центри України: специфіка діяльності та класифікація. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2024. №130. Pp.114-119.

14. Швець М. Я., Калужний Р. А., Павловський В. Д. Основи інформаційного права та концепція формування системи інформаційного законодавства України. *Наукові записки НАУКМА*. 2001. Т.19., ч.І: Спеціальний випуск. С.168–172.

15. Шевченко Н. М. Менеджмент: сучасні підходи та технології. Одеса: Видавництво «Астропринт», 2021. 312 с.

References

1. Boiko, T. H. (2020). *Strategichnyi menedzhment: teoriia ta praktyka* [Strategic management: theory and practice]. Kharkiv: Vydavnytstvo «Folio». 208 p. [in Ukrainian].

2. Hudzenko, O. V. (2015). *Osnovy upravlinskoi diialnosti* [Fundamentals of management activities]. Kyiv: Vydavnytstvo «Akademiia». 320 p. [in Ukrainian].

3. Demkova M., Fihel M. Informatsiia, yak osnova informatsiinoho suspilstva: poniattia ta pravove rehuliuвання [Information as the basis of the information society: concept and legal regulation]. Retrieved from: <http://www.oa.edu.Ua/loadnew/000/5.doc> (data zvernennia: 09.11.2024). [in Ukrainian].

4. Kovalchuk, Yu. O. (2022). *Upravlinska informatsiia: pryntsyipy ta zastosuvannia* [Management information: principles and applications]. Kyiv: Vydavnytstvo «Universytetska knyha». 280 p. [in Ukrainian].

5. Kormych, B. A. (2011). *Informatsiine pravo: pidruchnyk* [Information law: a textbook]. Kharkiv: BuruniK. 333 p. [in Ukrainian].

6. Kubska, L. I. (2013). *Pedahohichni umovy informatsiinoi diialnosti kerivnykiv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv* [Pedagogical conditions of information activity of heads of vocational educational institutions]. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*, 9, 74–79. [in Ukrainian].

7. Levchenko, V. A. (2023). *Informatsiina bezpeka v upravlinni* [Information security in management]. Vinnytsia: Vydavnytstvo «Tekhnika». 256 p. [in Ukrainian].

8. Pylypchuk V. H. & Dzoban O. P. (2015). *Fenomen informatsii: istoryko-pravovi ta filosofski aspekty* [The Phenomenon of Information: Historical, Legal and Philosophical Aspects]. *Informatsiia i pravo*, 1(13), 5–14. [in Ukrainian].

9. Pro informatsiiu [About the information]: *Zakon Ukrainy vid 02.10. 1992 r. №2657–KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, №48*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (data zvernennia: 09.11.2024). [in Ukrainian].

10. Sydorenko, I. P. (2018). *Informatsiini systemy v upravlinni* [Information systems in management]. Lviv: Vydavnytstvo «Sribne slovo». 464 p. [in Ukrainian].

11. Tuharova, O. K. (2022). *Informatsiia yak osnovnyi ob'ekt informatsiinykh pravovidnosyn* [Information as the main object of information legal relations]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 8, 358 – 361. [in Ukrainian].

12. Umanskyi, Yu. V. (2008). *Informatsiine zabezpechennia systemy derzhavnoho upravlinnia* [Information support of the public administration system]: dys. ...kand. nauk z derzh. uпр.: 25.00.02. Zaporizhzhia. 187 p. [in Ukrainian].

13. Fedotova, O. & Akobii, D. (2024). *Informatsiino-analitychni tsentry Ukrainy: spetsyfika diialnosti ta klasyfikatsiia* [Information and Analytical Centres of Ukraine: Specifics of Activity and Classification.]. *Norwegian Journal of development of the International Science*, 130, 114-119. [in Ukrainian].

14. Shvets, M. Ya., Kaliuzhnyi, R. A. & Pavlovskyi, V. D. (2001). *Osnovy informatsiinoho prava ta kontseptsii formuvannia systemy informatsiinoho zakonodavstva Ukrainy* [Fundamentals of Information Law and the Concept of Forming a System of Information Legislation in Ukraine]. *Naukovi zapysky NAUKMA*, V.19., Part 1: Spetsialnyi vypusk, 168–172. [in Ukrainian].

15. Shevchenko, N. M. (2021). *Menedzhment: suchasni pidkhody ta tekhnolohii* [Management: modern approaches and technologies]. Odessa: Vydavnytstvo «Astroprynt». 312 p. [in Ukrainian].